

ОРГАНІЗАЦІЯ КЛУБНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ВНЗ УКРАЇНИ В 20-Х РР. ХХ СТ.

На основі вивчення широкого кола джерел у статті висвітлено питання організації клубної роботи студентської молоді ВНЗ України в 20-х рр. ХХ ст. Відображено особливості реформування вищої школи, що впливали на життя студентської молоді, специфіка організації клубної роботи студентської молоді ВНЗ України.

Ключові слова: студентська молодь, клуб, клубні об'єднання, установи клубного типу.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1–6] засвідчує, що студентська молодь і в минулому, і сьогодні є досить динамічною соціальною верствою населення, яка за своїми характеристиками помітно відрізняється від інших верств населення, у першу чергу своїми потребами, оскільки перебуває в стані власного формування та становлення.

Значний вплив на молодь здійснює її спосіб життя, навколишнє середовище, діяльність соціальних інститутів що сприяють соціалізації особистості в житті та розвитку її особистого потенціалу. Освіта значною мірою сприяє зростанню інтелектуального потенціалу суспільства, всебічному розвитку особистості. Позанавчальна діяльність студентської молоді є не менш важливою в процесі її соціалізації, формуванні життєвих пріоритетів та світогляду.

Саме тому поглиблене осмислення організації клубної роботи студентської молоді ВНЗ України в 20-х рр. ХХ ст. дасть змогу розглянути її як соціальний осередок, що формує соціально активну особистість.

Зазначена проблема була в центрі уваги спеціалістів різних галузей. Певну теоретичну основу для дослідження розвитку клубного руху в Україні становлять праці провідних українських учених щодо проблеми розвитку та становлення педагогічної думки в країні (А. Бондар, М. Гриценко, М. Грищенко, О. Дзевєрін, І. Зайченко, М. Євтух, Є. Коваленко, Ф. Корольов, М. Левківський, Є. Мединський, Н. Побірченко, М. Стельмахович, Б. Ступарик, М. Ярмаченко, Г. Ясницький).

Окремі аспекти розглянуто в дослідженнях, присвячених процесам культурно-освітнього розвитку УСРР (І. Білодід, І. Білоцерківський, О. Полоцький).

Питання клубної діяльності висвітлено в працях, присвячених ролі комсомолу в житті молоді та вищої школи (В. Баумштейн, А. Галаган, С. Дізель).

Проблеми молоді, ідеологізації навчально-виховного процесу у ВНЗ періоду 1920-х рр. вивчали життя юного покоління в умовах формування тоталітарного режиму, і в цьому контексті – діяльність їх організацій (В. Прилуцький, І. Щупак та ін.).

Проте організація клубної роботи студентської молоді ВНЗ України в 20-х рр. ХХ ст. залишилася поза увагою науковців.

Мета статті полягає у розкритті організаційно-теоретичних засад клубної роботи студентської молоді ВНЗ України в 20-х рр. ХХ ст.

Будівництво радянської вищої школи розпочалось одразу після Жовтневого перевороту та відбувалось під час здійснення культурної революції в країні. Вища школа стала однією з важливих ділянок політичної й ідеологічної боротьби. Реорганізація старої системи ВНЗ розпочиналась із заходів, спрямованих на оновлення студентського і професорсько-викладацького складу. Політика Комуністичної партії та Радянської влади полягала в тому, щоб створити нові кадри студентства із середовища робітників і селян, відбувалися істотні соціальні, моральні, ідеологічні зміни в житті країни. Вони позначились на поглядах молодого покоління. Молодь відчувала серйозні соціально-економічні проблеми, які виникли в результаті переходу від років війни до миру: зростання безробіття, безпритульності, порушення норм охорони праці, класовий підхід до здобуття освіти, зростання злочинності, нестійке становище сім'ї, відлучення підростаючого покоління від релігії, встановлення монополії комсомолу [1–4].

Таким чином, у 20-х рр. ХХ ст. система вищої освіти УСРР зазнала докорінних змін, які мали значний вплив на структуру студентства.

По-перше, відбувалась заміна класичних університетів на спеціалізовані інститути. Середні спеціальні навчальні заклади були реформовані в технікуми.

По-друге, змінився соціальний контингент студентства. З осені 1921 р. можна було вступити до ВНЗ лише за рекомендаціями партійних, профспілкових, комсомольських, військових організацій та комітетів незаможників. Водночас у 1921–1922 рр. із ВНЗ було виключено 5,5 тис. “соціально-ворожих елементів”.

По-третє, значно зросла роль робітничих факультетів – було створено розгалужену систему підготовчих курсів та робітфаків з 1922 до 1930 рр. “З метою підготовки з робітників міста й села науково-освічених організаторів соціалістичного господарства, а також з метою дійсного оробітнення існуючих інститутів” РНК УСРР Декретом від 07.03.1921 р. ухвалив відкрити дворічні робітничі факультети.

У цих умовах відокремлювались поняття молодіжної політики, молодіжної культури, молодіжного дозвілля. Із кожним роком розмах масово-політичної роботи у вишах ставав все ширшим. Навчання студентства полягало не лише в академічному навантаженні, а й у внутрішньовузівській роботі, яка вміщувала масову політико-освітню діяльність, науково-академічну та професійну пропаганду, організовувала діяльність студентської преси та фізичного виховання.

До обов'язків радянського студентства входила: участь у будівництві вищої школи та реформи навчання, організація зв'язку з виробництвом, участь у культурно-освітній роботі в себе у вишах і серед населення, участь у громадській роботі, партійне навантаження. Гуртки, політико-агітаційні та літературні вечори, студентські клуби відігравали важливу роль у вихованні студентів, організації їх дозвілля [1].

Активізація клубної роботи зі студентською молоддю в 20-х рр. ХХ ст. в Україні зумовлювалася розвитком демократії, зростанням національного руху в країні, об'єктивною необхідністю виховання нової особистості. У досліджуваній період практика значно випереджувала теорію. Тому й методика організації клубної роботи студентської молоді ВНЗ формувалася передусім у процесі узагальнення досвіду роботи існуючих клубів.

Матеріали, присвячені питанням організації й висвітленню досвіду практичної роботи вітчизняних та зарубіжних клубів для студентської молоді ВНЗ, публікувалися у науково-педагогічних часописах, періодичних журналах України: “Шлях освіти”, “Радянська освіта”, “Студент революції”, “Червоне студентство” та ін. [2; 3].

Радянський діяч і педагог, співтворець системи народної освіти УРСР Я. Ряппо, у своїй праці “Радянське студентство (характеристика вузів України)” зазначав, що важливу роль у вихованні студентів, організації їх дозвілля відігравали клуби. Київський індустріальний інститут мав свій клуб із кіноустановкою. Заслуженою популярністю серед студентів Харкова користувався міжвузівський клуб, понад 1000 студентів відвідували цикл лекцій “Як студентам упорядкувати своє навчання” [2].

У науково-педагогічній літературі слово “клуб” визначається як “об’єднання людей”. Клубні об’єднання були надзвичайно різноманітні: власне клуби, гуртки, студії, секції, товариства. У кожній із цих форм є свої особливості, але всі вони працювали на умовах добровільного об’єднання учасників клубу, метою яких є спілкування, організація та проведення заходів за обраним напрямом – науковим, громадським, політичним, мистецьким, спортивним тощо [4].

Студентський клуб був полікультурним об’єднанням, у якому можна було виявити свої індивідуальні здібності, особистісні якості, розвинути пізнавальну, навчальну й індивідуальну спрямованість у вільний від заняття час. Студентські клуби створювались з метою поліпшення ідеологічної освіти й активізації радянської молоді [5].

Клубна робота в радянські часи визначалася однією із форм позааудиторної виховної роботи зі студентською молоддю. Уряд підтримував діяльність політико-освітніх клубів, радянська молодь віддавала перевагу науковій, художній діяльності, де мала змогу показати власні здібності, вміння.

Особливістю цього періоду було те, що всі чинні клуби перебували у підпорядкуванні органів народної освіти, а це, у свою чергу, забезпечувало єдність завдань і керівництва ними; визначення змісту та форм їх роботи. Зміст клубної роботи підпорядковувався першочерговим завданням виховання: озброєнню новим ідейно-політичним світоглядом, знаннями об’єктивних законів розвитку природи та суспільства; включенню у сферу державних інтересів; надання умов для творчої праці, яка б сприяла розвитку здібностей, нахилів, ініціативності.

Клуб визначався як комбінат просвітницьких закладів, органічно й ідейно пов’язаних між собою однією метою та загальністю завдань – бути засобом суспільно-політичного виховання, просвітництва та всебічного розвитку членів клубу [1].

Організація клубної роботи студентської молоді ВНЗ України в 20-х рр. ХХ ст. забезпечувалась нормативно-правовими актами, такими як: “Кодекс законів про освіту УСРР” (1922), Рішення наради “Про реформу вищої школи” (1917), тимчасові положення про ВНЗ УРСР (1922), та іншими нормативно-правовими документами, що регулювали діяльність ВНЗ того періоду [1; 2].

Робота студентських клубів велась не тільки у ВНЗ, а і поза ними, наприклад, серед студентів склалась традиція проводити урочисті свята з нагоди закінчення навчального року, також найактивніші студенти брали участь у виїзних клубах на селі щодо роботи з ліквідації неписьменності.

Про популярність клубної роботи свідчить інтенсивність зростання їх кількості. Так, у звіті Харківського технічного інституту 1922 р. повідомлялось, що з метою політико-виховної роботи створено 25 гуртків, у гуртках інституту навчалось 710 студентів. Заслуженою увагою серед студентів Харкова користувався міжвузівський клуб, який відвідувало понад 1000 студентів. У клубах проводили цикл лекцій й “Як студентам упорядкувати своє навчання”. Київський

індустріальний інститут мав свій клуб із кіноустановкою. У 1928 р. налічувалось 75 клубів, які відвідували 15 тис. студентів [2].

Для організації клубної роботи студентської молоді ВНЗ України використовувались усі засоби виховання та просвітництва, проводилась масова робота методами живого та друкованого слова, художньо-творчими, театралізованими постановками, екскурсіями, виставками, організовувались гуртки для більш поглибленого саморозвитку; здебільшого діяльність клубів була пов'язана з майбутнім фахом студентства.

Крім студентських клубів існували селянські будинки, народні доми, хатичитальні, червоні кутки, які являли собою сукупність установ, об'єднаних спільністю завдань та характером завдань, що їх доцільно об'єднували під загальну назву "установи клубного типу". Радянська влада прагнула охопити в національно-культурному будівництві життя студентсько-робітничого класу як у його політичному, економічному, ідеологічному, так і в повсякденному побуті [5].

Висновки. Таким чином у період 20-х рр. ХХ ст. в Україні відбувалися зміни соціально-побутового, політичного характеру, розгорталось будівництво радянської вищої школи, що вплинуло на формування нової генерації студентства. Дбаючи про організацію клубної роботи студентської молоді ВНЗ, влада отримувала дієві важелі впливу на формування їх світогляду та залучала таким чином до культурно-громадського життя велику кількість молоді.

Визнання клубної роботи як ефективної форми впливу на формування самосвідомості студентської молоді викликає потребу в переосмисленні історичного досвіду і творчого використання прогресивних педагогічних ідей минулого у нових соціально-політичних умовах України.

Подальшого дослідження потребують можливості організованої діяльності клубних об'єднань для розвитку лідерських якостей, формування активної громадської позиції та саморозвитку особистості.

Список використаної літератури

1. Кодекс Законов о народном просвещении УССР. – Х., 1922. – 75 с.
2. Ряппо Я. Радянське студентство (характеристика вузів України) / Я. Ряппо. – Х. : Державне видавництво України, 1928. – 48 с.
3. Радянська школа. – 1967. – № 3. – С. 30–34.
4. Клубні об'єднання. – 2007. – № 3. – С. 37.
5. Радкович Л.А. Полікультурні можливості клубної роботи в системі вищої освіти / Л.А. Радкович // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр. – 2010. – № 2 (3).
6. Професійні та політично-освітні установи на Україні 1922–1925 рр. – Х., 1926. – 54 с.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2012.

Воликова В.Р. Организация клубной работы студенческой молодежи вузов Украины в 20-х гг. ХХ в.

На основе изучения широкого круга источников в статье освещается вопрос организации клубной работы студенческой молодежи вузов Украины в 20-х гг. ХХ в. Отображены особенности реформирования высшей школы, которые повлияли на жизнь студенческой молодежи, специфика организации клубной работы студенческой молодежи вузов Украины.

Ключевые слова: студенческая молодежь, клуб, клубные объединения, учреждения клубного типа.

Volikova V. Organization of club work of student young people of institution of higher learning of Ukraine is in 20th of XX of century

On the basis of study of wide circle of sources in the article the question of organization of club work of student young people of institution of higher learning of Ukraine is illuminated in 20th XX of century. Features are represented reformations of higher school, that influenced on life of student young people, specific of organization of club work of student young people of institution of higher learning of Ukraine.

Key words: *student young people, club, club associations, establishments of club type.*